

Landdistrikter og rektorer: Sådan sikrer vi uddannelserne i yderområderne

DEBAT: Der er brug for at ændre i gymnasiernes finansiering, hvis der i fremtiden skal være skoler i yderkommunerne. Ungdomsuddannelser skal styres under én lov, så der politisk kan sikres et bredt udbud, skriver Steffen Damsgaard og Birgitte Vedersø.

Af Steffen Damsgaard og Birgitte Vedersø

Hhv. formand for Landdistrikternes Fællesråd og formand for Danske Gymnasier

Et kig i krystalkuglen afslører en deprimerende kendsgerning. Over de næste ti år styrtdykker antallet af unge i alle egne af landet med undtagelse af områderne lige omkring København og Aarhus.

I store dele af Nord-, Vest- og Sønderjylland er der tale om fald på mere end 20 procent, og i de værst ramte kommuner er det tæt på 40 procent.

Det kræver en gennemgribende ændring af måden, vi driver uddannelsesinstitutioner på, hvis vi skal sikre, at de unge, der lever og bor i land- og yderkommunerne, skal have (næsten) lige så gode muligheder for at vælge ungdomsuddannelse, som unge i storbyerne.

CITAT

Ved at justere på fordelingen mellem grundtilskud og tilskud per elev kan man opretholde et uddannelsesstilbud i en mindre by, selv om elevtallet falder, og samtidig mindske en usund konkurrence mellem institutionerne.

Steffen Damsgaard og Birgitte Vedersø Hhv. formand for Landdistrikternes Fællesråd og formand for Danske Gymnasier

Det skal jo nødtigt være sådan, at det sted, dine forældre har valgt at bosætte sig, afgør, om du bliver tømrer, socialrådgiver, tandlæge – eller slet ikke får en uddannelse.

Gymnasier er udfordret økonomisk

Derfor planlægger de politiske partier at justere de økonomiske og strukturelle rammebetingelser for ungdomsuddannelserne, og her er – til inspiration – vores fælles bud på, hvad man særligt skal have for øje.

De almene gymnasier er i dag den ungdomsuddannelse, der har den største geografiske spredning. Der ligger ganske enkelt gymnasier i mange mindre byer, og det skal vi udnytte og bygge videre på.

Mange af disse gymnasier er dog udfordret økonomisk – både fordi der bliver færre unge i lokalområdet, og fordi en voksende del af de unge søger ind mod de store og mere ”populære” gymnasier i de lidt større byer.

En tilsvarende centralisering har vi tidligere set andre steder i uddannelsessystemet, for eksempel på de tidligere lærer- og pædagogseminarier og på visse erhvervsuddannelser. Det har haft negative uddannelsesmæssige konsekvenser for unge, der bor længere væk fra storbyerne, og som derfor får uoverkommeligt langt til en uddannelsesinstitution.

Den fejl skal vi ikke gentage på gymnasieområdet.

Taxametersystemet skal ændres

Derfor skal vi have ændret finansieringen af ungdomsuddannelserne, taxametersystemet, så det i større grad understøtter ungdomsuddannelsesinstitutioner ude omkring i landet.

I dag udgør grundtilskuddet til gymnasierne bare syv procent af deres samlede tilskud, mens resten af tilskuddet afhænger af antallet af elever.

Ved at justere på fordelingen mellem grundtilskud og tilskud per elev kan man opretholde et uddannelsesstilbud i en mindre by, selv om elevtallet falder, og samtidig mindske en usund konkurrence mellem institutionerne.

Et andet element, der kan blive nødvendigt at justere på, er de særlige udkanttilskud målrettet de mindste institutioner i land- og yderkommunerne.

Bredere vifte af ungdomsuddannelser i yderområderne

Vi skal også åbne for, at de gymnasier, der ligger i yderområderne, kan tilbyde en bredere vifte af ungdomsuddannelser. På den måde kan vi opfylde den politiske intention i gymnasieaftalen fra 2016 om, at alle kommende gymnasieelever så vidt muligt har reel adgang til de forskellige typer gymnasiale uddannelser.

Vi undgår også, og at nogle slet ikke får en ungdomsuddannelse, fordi afstanden til deres foretrukne ungdomsuddannelse er for lang.

For at lykkes på dette punkt er det dog nødvendigt at ligestille ungdomsuddannelserne. En del erhvervsskoler har fået lov til at udbyde gymnasiale uddannelser, mens de almene gymnasier udelukkende må udbyde stx og hf.

Det bør ændres, så alle institutioner fremover får lige muligheder for at udbyde alle gymnasiale ungdomsuddannelser.

Styr ungdomsuddannelserne efter én institutionslov

For at forhindre at en ligestilling af udbudsretten fører til øget konkurrence mellem institutionerne, er det afgørende, at der udelukkende oprettes nye uddannelsesudbud der, hvor der er et geografisk og søgningsmæssigt behov.

På den måde kan ligestillingen medvirke til at lukke de "sorte huller" på danmarkskortet, hvor eleverne har uforholdsmæssigt langt til en given type af uddannelse – uden at nye identiske uddannelsesudbud udkonkurrerer eksisterende udbud i lokalområdet.

Allernemtest vil det være, hvis alle ungdomsuddannelserne styres efter én og samme institutionslov. En fælles institutionslov vil medvirke til at skabe bedre geografisk dækning, bedre sammenhæng i ungdomsuddannelsessystemet og mere samarbejde mellem de forskellige uddannelsesinstitutioner.

Gode erfaringer med samarbejder

Vi ser allerede i dag gode eksempler på samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne til gavn for eleverne i for eksempel Frederikssund, hvor gymnasiet har en aftale med den lokale erhvervsskole om at udbyde htx, og i Fjerritslev, hvor gymnasiet har en samarbejdsaftale med den lokale erhvervsskole om at udbyde hhx.

Men samarbejderne bygger på personlige relationer og gode viljer, og det er ikke nok.

I Haderslev har institutionerne ikke kunnet indgå en aftale, og der er derfor risiko for, at byens htx-udbud lukker helt ned. Det er eleverne ikke tjent med, og det understreger behovet for lovgivningsmæssige ændringer, der regulerer og sikrer et bredt uddannelsesudbud.

Derudover bør en ny institutionslov sikre, at de steder, hvor man vælger at fusionere to ungdomsuddannelsesinstitutioner, skal den nye samlede institution ikke miste noget af grundtilskuddet i fusionsprocessen, da økonomien er afgørende for at opretholde hele paletten af ungdomsuddannelser i land- og yderkommuner

Brug for politisk styring af gymnasiernes kapacitet

En fælles institutionslov vil også betyde mindre konkurrence om eleverne mellem de gymnasiale uddannelser og medvirke til bedre kapacitetsstyring.

Det er vigtigt, at vi gennem kapacitetsstyring sikrer, at de lokale gymnasier i mindre byer ikke bliver udsultede af, at flere og flere elever søger til storbyernes "populære" gymnasier. Der er behov for mere politisk styring af gymnasiernes kapacitet for at opretholde et bredt udbud.

Derfor er det også vigtigt, at kapacitetsstyringen gælder alle de gymnasiale uddannelser, og ikke – som i dag – kun de almene gymnasier. Det understreges af, at eleverne ofte har flere forskellige gymnasiale uddannelser på deres prioriterede søgeliste, så eleverne tænker allerede langt hen ad vejen de almen- og erhvervsgymnasiale uddannelser under ét.

Og så er der da ingen grund til, at man rent administrativt driver en kile ned imellem dem ved at lade dem styre af to forskellige institutionslove.